

Ислом Нури

Ко'рчилик odamlari: o'lanar qayiddir masala bo'yicha ixtilof kilishlarining ozi musulmon uchun bu masalalardan istaganini tanlab olishga ruhsat beradi deb o'ylaydilar. Bu tushunchaga - ixtilofga borgan sabablarga ko'ra ittifoqining bilan - xato. Shu ma'nodagi gapni ulug' imomlar aytganlar: Axmad, Buxoriy, Shofeinning sohibi Muzaniy, Ibn Xazm , Ibn Abdulbar, Shotibiy, Abul Faraj ibn Javziy, Xattobiy, Ibn Taymiya va boshqalar.

Ibn Abdulbar «Tamhidda» dedi: «Musulmonlar xilof kuchga kiradigan ekanijaga ijmo kilishdi, ixtilof bu'lgandagi aniq oydinlik uchun dalil va hujjatni talab qilish kerak edi». «Jomi'da» dedi: «Men bilgan Ummat fuxaxolaridan birontazining oldida ixtilof hujjat emas. Basirati yuq, ma'rifati yuq, gapiraotgan gapining hujjati yuq odam bundan mustasno ».

Xattobiy dedi: «Ixtilof hujjat emas, sunnatni bayon kilish ixtilof kiluvchilarga qarshi hujjatdi.

Kimki men faqat ijmoil kilingan masalalarni olaman deb da'vo kilayotgan bylsa: Ixtilof - faqihga taqlid kilib, ochik dalillarni tark etib belgilashni bermasligi ijmo masalalaridan biri ekani bilib kuysin. Bu gapni turt mazhab imomlari aytganlar. Xilofni shu ma'noda tushunch - ya'ni «biron faqihning aytgan suziga taqlid kilish ochiq dalilni tark kilish jo'iz» deb tushishish - hilofing bilan bog'liq holatni uzini biron ishning ijozigiga dalil bo'lib kelishgan edi. Go'yoki u falon narsa xolol har ikki tomon harom ekaniga dalolat kiluvchi xoc isbot bilan tenglashtiriladi. Xilof haqiqatidagi bu tushunchaga ota xatarli. Fuqaxolarning so'zlari mustaqil ravishda ravishlangan dalillarga etkazildi.

Keyingi odamlar biror masalada ixtilof topilishni ochik isbotini tark kilishga ruhsat kilib o'ldilar. Ular shu bilan birga kifoyalanmadilar, bundan tashqari, bu dalillardan ko'ra krajullik qilib olilar. Shar'iy qida teskari

Ислом Нури

bulib qoldi; Ixtilof payitida Qur'on va Sunnat hakam bo'lishi urniga ixtilof bu ikkisinining ustiga haq kilindi! Allox taolo dedi: **«Ey odamlar sizlarning dininizning usulida bo'lsin, furuida bulsin, ixtilof qilingan narsingning hukmi Ollohga havoladir. (Bu masala Alloxning Kitobi ikki payg'ambarining sunnatiga murojaat kilinadi).»** (Shoro: 10), Payg'ambar - sollallohu alayhi va sallam - ga dedi: **«Albatta, Biz sizga uchbu Haq Kitobni (Qur'onni) odamlar orasida Olloh ko'rsatgan yul bilan hukm etishingiz uchun noiliq qiliq.»**(Niso: 105), Payg'ambar Olloh tomonidan quvatlanib bo'lgan kuchga bog'liq bo'lgan qaramasdan isbot qilinadigan joyda o'zlarining sayyohlik bilan hukm qilichiga ruhsat bermadi. Olloh ixtilofni tavsiflangan qilganda sabablarini va odamlarni o'zlarini xoxlagan narsani ixtiro kilishga buyrmadi, shuningdek ularni dalilga qaytarib dedi: **«Ey mo'minlar, Allohga itoat qilingiz va payg'ambarga ham o'zingizni yaratgan bo'g'ing (o'zingizni musulmonlar) hokimlar! Bordiyu biron narsa haqiqatda munozara qilinmoqda, - agar haqiqatan Ollohga va oxirgi kunga ishansiz - u narsani Ollohga va payg'ambarimizga qaytaramiz!»** (Niso: 59).

Olloh hilofni odamlari uchun dalil qilingan bo'lib, har bir hilof Nabiy - sollallohu alayhi va salom - dan keyin topshirilgan bo'g'ilgan, demak u dindan emas. Lekin Allox tooo ularga dalil qilingan va ijodiy harakat qilingan kishilarni mazur sanadi, parvarish qilinganlarni uzrini qabul qilmaydilar. Allox kengligini ixtilof uchun qilmadi, bundan tashqari kenglikdagi muxtahididning ijodiy taklifiga va ijodiga unday qilingan harakatlar uchun qilingan. Agar kenglik ixtilofning uzi uchun buganganida fuxaxolar kengligi va qo'llanishi kerak bo'lgan narsani kutib olish, ixtilofni paydo bo'lishini amalga oshirish uchun ijmo'dan chiqishga ijozat berildi. Bu esa xato va zalolat.

Ислом Нури

Allox taolo taqdir taqozosi bilan ixtilofning bo'linishi haqida xabar qilingan va bor kuchini sarflagan muxtahidni qo'llagan ma'zur sanadi. Shunday bo'lsada, qochonki muxtahidga dalil ko'rsa, unga qaytish vojib buladi. Chunki, uning fahmi bekaror, dalil asosi mustaxkamdir. Avvalgi fuxaxolar davri; Ikkinchi, uchunchi asrda keyingilarda bulgani kabi davomislari va sabablaridan kelib chiqqan suzlari mukammal fotosuratdagi kitoblarda yomonlashgan edi. Agar olim olim biror masala bo'yicha noto'g'ri fatvo bersa, ijodiy kilgani uchun ajr-savob bo'ladi. Masalaning dalili topilgandan keyin ham ham yangi zamonaviy zamindagi mukallid-taqlid kiluvchi usha fatvoga ergashib ketaversa, birinchi muxtajid olim dalilni topmagani uchun mazur buladi, mukallidan uzr qabul kilinmasligi mumkin. Shubhasiz, avvalgi zamonaviy olimi ijodiy ko'rsatildi, keyingi zamonaviy mukallidi dalillarni tashladilar va faqat o'zlariga yoqqan va nafs-havosiga mars narsani oldilar.

Bir faqih xato qilishi, boshqasi esa tug'ri topishi mumkin. Kimga dalil ko'rinsa, uni olishi vojib, chunki Olloh qiyomat kuni odamlardan fuxaxolaraga taqlid qilganlardan emos, payg'ambarlarga ergashganlardan so'raydi: **«Olloh ularga nido qilib:» Payg'ambarlarimning chaqirig'iga nima javob berishdi? » deydigani kunda »** (Qasas: 65). Olloh Qur'onni hilofni ko'chirib tashlangan uchun olib tashlangan: **«Va ularga kuch odamlarni orasida paydo bo'lgan tortishuvlarga xakam bo'lsin, deb Haq Kitobni nozil qildi»**. (Baqara: 213).

Aql - ruhsatlarning ketidan quvish badanlarni ham, qalblarni ham kasal qilichiga dalolat qilmoqda. Ulamolarning ruhsatlariga ergashish dinini buzadi, tabiblarning ruhsatlariga ergashish esa badanni buzadi.

Shaxvat va rag'batni tanlash mezoni kilib o'tirgan odamlar, tabib dorisining shirinligini dorining foydali ekani ga mezon qilgan odam

Ислом Нури

kabidir. Aksar vaziyatda odamlar o'zlarining bolalariga jabrdiydaga qarshi beradilar, tiklanish kiladilar, diniy masala bo'yicha esa, biz olim olimlar, oddiy taqlid kiluvchi odamlarni bizni xujjat bilan bparvo buvladilar!

Ko'pchilik odamlarning olimlari suzlariga ergashishlarda nafs-havo yaxshi ko'rinib qolmoqda. Xolbuki, ular bizni eng yangi tug'ilgan kunga qadar harakat qilish uchun izlanmoqdamiz, deb da'vo qilsalar ham bo'ladi, olim olimlarning eng yuqori darajadagi fatvolarini va ruhsatlarini oladilar. Shu erda XAQIDA izlovchi bilan nafs-havosiga mos tushadiganini izlovchi o'rtasidagi Farg'ona namoyoni o'tkazdi.

Qur'onning oyatlari bir-biriga qarama-qarshi bo'lib qolmaydi, shuningdek, bir-biriga muvofiqlik va bir-birining quvvati paydo bo'ladi.

Muxim masalalardan biri: Qur'onning bazisi bazisini uyg'otdi, bazisi bazisini kutib oldi va bazisi bazisini tassir qildi, sharhladi. Vahiy orkali nasx, yangi bekor kilinsagina qarama -qo'rshilik bilan bo'lishi mumkin. Ollah taolo hijob va satr oyatlarining hammasini ochik ravshan va paxta holatida nozil qilingan. Bunda hech qanday ixtilof yo'q. Kimning ruhiy ma'nosidan birontasini tushinmoqchi bo'lib, bir mavzudagi oyatlarning hammasini bir bobga qarshi uchrashuvga murojaat qilish kerak. Shunday qilishi u uchun tushunarsiz bo'lgan joylarni ochib tashladi. Allox taolo dedi: «Allox eng guzal so'zni (oyatlari fasohat va balog'atda) bir-biriga yoqilmagan, (ichagidagi hukmlari) takror-takror keluvchi bir Kitob qilgan nozil qildiki ...» (Zumar: 23). Said ibn Jubayrningning kuyidagi sazi solih rivoyatda aytgan: «Keyingi bazisiga qarshi.

Ислом Нури

Qur'on va sunnatdagi oyolning hijobi va satraga qarashli jamoalarga yo'naltirilgan odamlarning ko'chib o'tishi mushaboh -keng tushunchali joyga qarab va uni o'z tushunchasiga olib borildi. Agar u vahiyning boshiga joylashtirilgan joyga tashlab qo'yilgan bo'lsa, xususan, arab tilini o'qiganlar u erda tursin, arablarning o'zlarining hamiligini buzgan va Qur'on tilidan uzoq muddat o'tib ketgan bir payg'ambarda - Allohning kalomini va Payg'ambarning so'zlarini qo'shib aytganda uyg'otadigan odamlarni o'zlarini qo'llab-quvvatlashi bo'lardi.

Avvalgilarning istilohlaridan uzoq bo'lish, yangi istilohlarning paydo bo'lishi bilan bog'liq odamlarning ko'chib o'tishi «Qurbonning» Hijob «,» Jilbob - kunmo'l «va» Ximor «haqiqatan ham ruhiy ma'noda tushunilgan. Bu qur'oniy so'zlarni eng oddiy arablarning erkagi ayoli tushunardi. Ularning urniga ayolning libosiga nisbatan yangi istilohlar va so'zlar qullanadigan byldi, natijada omma xalqida va ko'chib o'tadigan ziyoli kishilarda bu mavzuda chalkashliklarga kun berildi.

So'zlar va istilohlarning ruhiy tushunchalarini o'rganishda o'zaro munosabatlar: bu so'z va istilohlar xoxlaydigan ma'naviy bilimlar uchun ulanishning turt tomonidan ololmasin turadigandan, biroq ulanishning ichi kirmaydigan ruhiy ma'nolarni biling va o'zingizni xoxlay olmaysiz. Aqlli har bir odam o'z erining kuchlilarining erlaridan ajratadigan to'rtinchi tomondagi o'z erining chegarasini bilishiga dalolat qilmoq. Shunday ekan bugungi kunidagi izlanuvchi yosh ayolning hijob va tosinish ohkomlarini toki Nur surasiidagi qari oyol hijobining hukmini bilmagunicha hamdada bu bobdagi Nabiy - sollallohu alayhi va salom - davolanishlari va saqlanadigan joylarini kuzatib turing. Kachonki bularni bir bobga jamoasi, shundagina uning tushunchasi tug'ri bo'ladi va hukm kundek ravshan bo'ladi.

([1]) «Fatovo ibn Taymiya» (20/212).

([2]) «Sahih Buxoriy» (6/2681).

([3]) Unning so'zini Ibn Abdulbar «Jomiyu bаяnil ilmi va fazliyasi» (2/922) da aniq qilingan.

([4]) «Ixxom» (5 / 64-70) ga qarang.

([5]) «al-Muvofaqot» (5 / 92-97) ga qarang.

([6]) «Talbisu Iblis» (81) va «Navosixul Qur'on» (831).

([7]) «Fatovo» (10 / 472-473) ga qarang.

([8]) «Tamhid» (1/165).

([9]) «Jomiyu bаяnil ilmi va fazliyasi» (2/922).

([10]) «A'zomul davomis» (3/209).

([11]) Masalan, faqih olim biron ishni bulmaydi deyapti, dalil (ya'ni mas, sunnat) esa buladi deyapti. Dalil saqih, ma'nosi tushunarli. Shunday bo'lsa ham falonchi olim bylmaydi debdi, demak bu ixtilofli masala ekan, bunday masalalarda biron olimga ergasholsa, bo'shliqlar unga tegishli bo'lib qolishi mumkin emas. Olimning gapi dalil deb, olimni gapini bo'lish va ochiq bilan kurashishni davom ettirish.

Ibn Jarir tafsirida rivoyat qilingan (20/191).